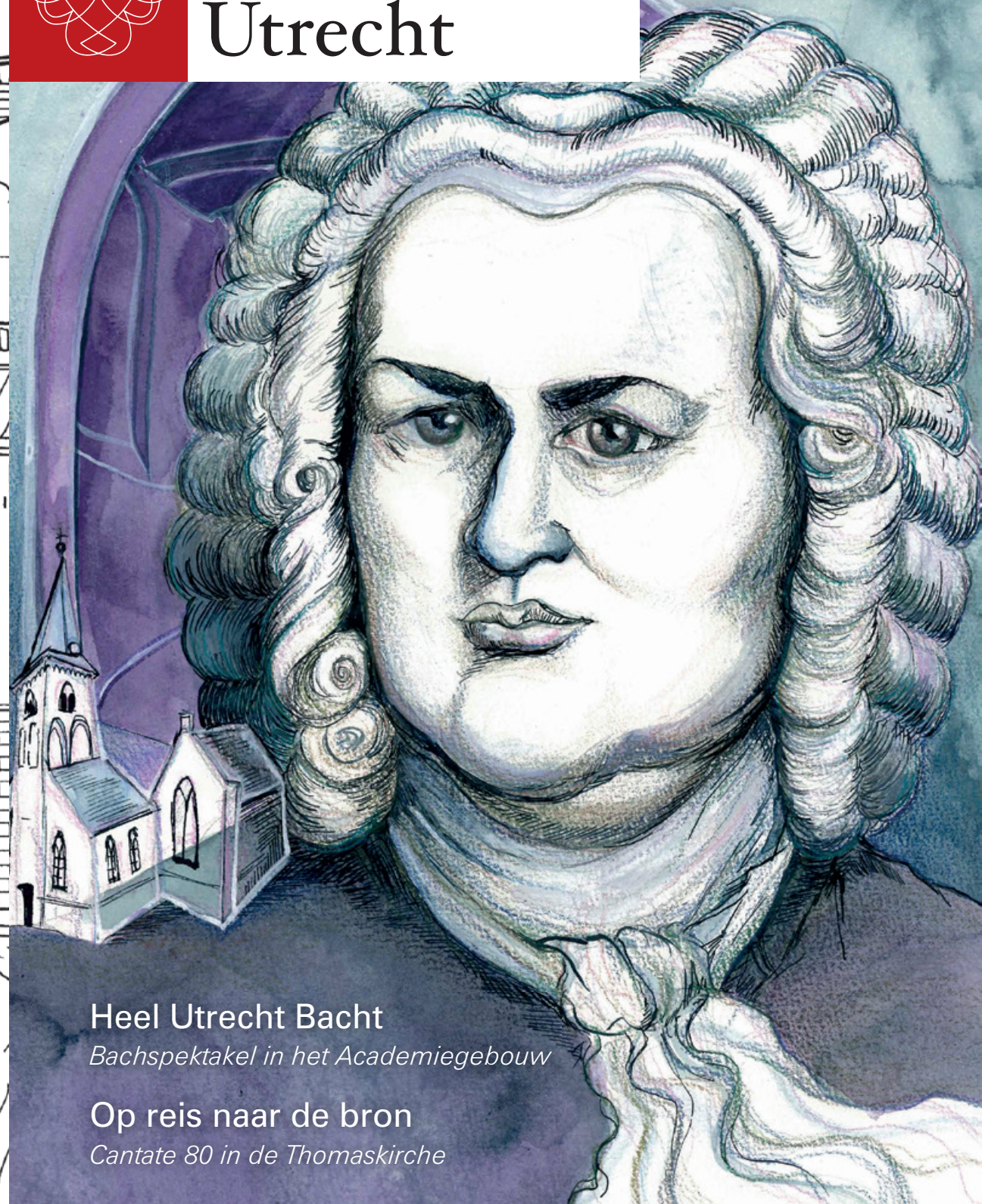

Bachcantates Utrecht

Heel Utrecht Bacht

Bachspektakel in het Academieggebouw

Op reis naar de bron

Cantate 80 in de Thomaskirche

50 JAAR BACHCANTATES UTRECHT

Bladmuziek en muziekliteratuur

KLASSIEK
POPULAIR
ANTIQUARISCH

Broekmans
& Van Poppel

Minrebroederstraat 24 • 3512 GT Utrecht
030-234 36 73 • www.broekmans.com

Colofon

BACHCANTATES UTRECHT (BCU)

Bestuur

Remko Littooij - voorzitter
Bernadette de Zeeuw - secretaris
Jan Luiten van Zanden - penningmeester
Mirjam de Jong - koorcoördinator
Joke Veldheer - koorcoördinator
Lothar Blom - orkestcoördinator
Lia van Schaijk - PR en website
Frederik Advokaat - bestuurslid

Vaste medewerkers

Gerrit Maas - dirigent
Carolien Rijkmans - concertmeester
Lothar Blom - concertmeester
Wim Wijting - orgel
Jan Paul de Leeuw - orgel
Evert Jan Nagtegaal - solistencoördinator
Saskia Wieberdink - bibliotheek

BCU-MAGAZINE

Redactie

Martine Mussies - hoofdredactie
Mirjam de Jong, Arnold Rietveld, Lia van Schaijk

Wij bedanken vrienden en bekenden voor hun enthousiaste en belangenloze bijdragen aan de totstandkoming van dit magazine.

Jubileumcommissie

Stefan Ebels, Mirjam de Jong, Remko Littooij,
Martine Mussies, Evert Jan Nagtegaal, Arnold
Rietveld, Sander Smeets

Vormgeving

Martijn de Vries - Studio Doen

Afbeeldingen

Cover - Sylé van Olst
Cartoon - Johan de Rooij en Emma Ringelding

Sponsoren 50 jaar Bachcantates Utrecht

klHein, **fonds** *Elise Mathilde*

STICHTING HERASON

Dit is een uitgave van de Stichting Utrechtse
Bachcantatediensten

Disclaimer

De Stichting Utrechtse Bachcantatediensten heeft de grootst mogelijke zorg besteed aan de inhoud en uitgave van dit magazine. Aan de inhoud ervan kunnen geen rechten worden ontleend. Wij zijn niet aansprakelijk voor directe of indirecte schade als gevolg van het gebruik van de informatie die via dit magazine zijn verkregen.

© Stichting Utrechtse Bachcantatediensten
Alle rechten voorbehouden

Sterrenbos 35
3511 ET Utrecht
jsbach_utrecht@hotmail.com
www.bachcantates-utrecht.nl

Wij hebben er zin in!

2017 wordt een jaar om nooit te vergeten... want we vieren dat de Bachcantates Utrecht 50 jaar bestaan!

Sinds 2012 ben ik voorzitter van de Bachcantates Utrecht en ik ben er trots op om dit blad te presenteren. De muziek van Johann Sebastian Bach is ín, het lijkt wel of er elk jaar meer activiteiten zijn rond de grote componist, de belangstelling voor de Matthäus Passion is buitengewoon groot en veel orkesten en koren hebben het werk van Bach regelmatig op de lessenaar staan, ook als meezingconcerten.

De Bachcantates Utrecht staan al een halve eeuw lang in deze traditie en dat op een bijzondere wijze. In principe kan iedereen laagdrempelig en zonder langdurige verplichtingen meedoen met de maandelijkse cantates. In het koor of in het orkest, dan wel in de kerk door mee te zingen met de koralen. Eigenlijk een heel moderne formule, die we al 50 jaar gebruiken!

Graag nodig ik je uit om, in welke vorm dan ook, deel te nemen aan ons jubileumjaar. Allereerst natuurlijk door het lezen van dit blad, met allerlei boeiende artikelen en interviews rondom de cantates van Johann Sebastian Bach. Diverse interessante activiteiten zijn in voorbereiding. Begin april - op de maandelijkse eerste zondag - wordt het jaar geopend door Jan van Zanen, de burgemeester van Utrecht. Op 3 juni gaan we helemaal los: 'Heel Utrecht Bacht' tijdens deze feestdag vol workshops en concerten. In deze uitgave vind je meer informatie over het programma van ons jubileumjaar waarin we o.a. gaan optreden in de Thomaskirche in Leipzig, het beeld in de achtergrond. Via onze website www.bachcantates-utrecht.nl en de digitale nieuwsbrief blijf je op de hoogte van de laatste stand van zaken.

Ik wens ons allen een prachtig jubileumjaar toe, vol verbindingen tussen Bach en ons. Veel leesplezier en ik hoop je dit jaar te ontmoeten bij één van onze activiteiten!

Remko Littooij
Voorzitter Bachcantates Utrecht

studiodoen.nl
facebook.com/studiodoen
Utrecht • Amsterdam

Als Bach een imker was geweest

voor Arvo Pärt

*Als Bach een imker was geweest
zou hij al die
noten gehoord hebben
de een boven de ander geplaatst
binnen in zijn oor de melodie
terwijl de markante zwerm terugkwam
naar precies dezelfde korf
en in de korf de cellen
vulde met de honing van C Majeur
het voedsel aanvulde
voor de luisterende generaties
de sleutel tot hun troost
en hun pijn verzachtte
terwijl ze terugkeren en terugkeren
naar dit gelijkmatige contrapunt
van zwevende vleugels waar
hun gedruis de dans is
en de melodie zelf
een geurige tuin*

If Bach had been a beekeeper
Charles Tomlinson
vertaling Jenny van den Berg

Dat Johann Sebastian Bach ook vandaag de dag nog een inspiratiebron is voor componisten, blijkt wel uit de hedendaagse stukken die de BCU uitvoert als extraatjes naast de cantates. We speelden en zongen onder meer 'Immortal Bach' van Knut Nystedt (1915-2014), 'Bridges to Bach' van Giya Kancheli (*1935) en 'Wenn Bach Bienen gezüchtet hätte' van Arvo Pärt (*1935). Over het laatste stuk gaat dit gedicht van Charles Tomlinson, hier in de vertaling door Jenny van den Berg.

Inhoud

- 3 **Wij hebben er zin in!**
Remko Littooi, voorzitter Bachcantates Utrecht
- 4 **Als Bach een imker was geweest**
Gedicht van Charles Tomlinson voor Arvo Pärt
- 6 **Bachcantates Utrecht in Vogelvlucht**
Redactioneel
- 10 **'Bach is een voortdurende ontdekkingstocht'**
Gerrit Maas: dirigent
- 13 **Prikbord**
Arnold Rietveld en Rinske Bosma
- 14 **'Bach moet je samen doen'**
Wouter van Haaften: dirigent van 1967 tot 1970
- 16 **Bachs cantates: een godsgeschenk voor iedereen**
Emanuel Overbeeke
- 19 **Prikbord**
Eva Elgeti
- 20 **Programma Jubileumcommissie**
- 22 **Hans Brandts Buys bracht Bachcantates naar Utrecht**
Eduard van Hengel
- 24 **'Gewaardeerd zal Bach blijven'**
Jos van Veldhoven: dirigent van 1976 tot 1984
- 25 **Prikbord**
Wim Wijting
- 28 **'Ik wil het gewoon met vrienden doen'**
Johan Rooze: dirigent van 1996 tot 2008
- 31 **Prikbord**
Floor Kamphorst
- 32 **Cantate 80: Ein feste Burg ist unser Gott**
Emanuel Overbeeke
- 36 **Geen gember meer, maar salie, dat is zachter**
Solistencoördinator Evert Jan Nagtegaal vertelt
- 38 **Heel Utrecht Bacht!**
50 jaar Bachcantates Utrecht
- 39 **Over de cover**
Sylé maakte speciaal voor ons de cover

Wie zijn wij en wat doen wij?

Bachcantates Utrecht in Vogelvlucht

Een nieuwe tijd - een nieuwe naam! Ons halve-eeuw-feestje hebben we aangegrepen om de naam van 'Utrechtse Bachcantatediensten (UBCD)' te veranderen in 'Bachcantates Utrecht (BCU)'. Waarom? Omdat onze cantate-uitvoeringen zeker een moment van rust en bezinning kunnen bieden, maar geen onderdeel van een kerkdienst zijn. Wat zijn ze dan wel? Een uitvoering met een inleiding en een gezamenlijk gezongen slotkoraal. Dat lijkt misschien simpel, maar iedere maand wordt er door een aantal vrijwilligers een hoop werk verzet voordat een cantate uitgevoerd kan worden.

Koor

Koorleden mogen zonder aanmelding en zonder audities meedoen. Voorwaarde is wel, dat je een geoefend koorzanger bent, alle repetities voor een cantate-uitvoering bijwoont en thuis de partij voorbereidt. We werken voortdurend aan de verbetering van de koorkwaliteit door koorleden te ondersteunen met:

- midi files per stemgroep als hulp bij het instuderen en de partituur
- stemgroeprepetities op de vrijdagavond
- extra cursussen voor de stemvorming

Orkest

Het is een hele klus om iedere keer het juiste aantal blazers en strijkers voor een cantate te organiseren. Iedere gevorderde amateur kan zich opgeven om mee te doen. De orkestcoördinator houdt een database bij met namen. Hij stuurt twee keer per jaar een e-mail aan de spelers met het verzoek

om je in te schrijven voor de komende 5 cantates. Na ontvangst van de inschrijvingen deelt hij de spelers in. De laatste jaren heeft in het orkest een flinke verjonging plaatsgevonden. Na elke cantate wordt de bijdrage van de spelers geëvalueerd.

Solisten

De solistencoördinator zoekt voor elke cantate passende solisten. De opzet is om jonge zangers een podium te bieden om ervaring op te kunnen doen. Veel zangers zingen graag mee en melden zich aan.

Jammer genoeg lukt het niet altijd om jonge zangers in te zetten. De cantates zijn moeilijk en zangers vallen soms ook op het laatste moment uit, bijvoorbeeld door ziekte of familieomstandigheden. Daarom worden er ook regelmatig meer ervaren zangers ingedeeld. De huidige solistencoördinator Evert Jan Nagtegaal licht verder in deze uitgave een tipje van de sluier op.

Inleiders

Sprekers bieden zich aan of worden gezocht en gevraagd om de inleiding te verzorgen. Zo'n inleiding kan gaan over de Bijbelse tekst van de cantate, de muziek, de geschiedenis, de maatschappij of religie... eigenlijk over alle context van zo'n muziekstuk,

waardoor je de cantate beter gaat begrijpen. Waarom? De cantates worden interessanter naarmate je meer weet over de essentie en de achtergronden van de cantate. Bovendien zijn de inleidingen geanimeerd en interessant!

Programmacommissie

Eens per jaar komt de programmacommissie bij elkaar om de cantates voor een volgend jaar vast te leggen. Hoe dat in zijn werk gaat kun je lezen op het Prikbord aan de hand van ervaringen van Wim Wijting.

Nieuwsbrief

Ontvang jij onze nieuwsbrief al? De Nieuwsbrief van de BCU wordt elke derde week van de maand verstuurd en bevat naast midi files, bladmuziek, het laatste nieuws, achtergronden en tips. Dit jaar kun je alle informatie over ons jubileum in de nieuwsbrief terugvinden. Aanmelden voor ontvangst van de nieuwsbrief kan op onze website.

Repetitieschema

We repeteren op vrijdagavond in Parnassos, voorafgaand aan de eerste zondag van de maand. Op zondagmiddag repeteren we samen met koor en orkest. De uitvoering is op zondagavond om half acht in de Geertekerk.

Website Eduard van Hengel

De aankondigingen van de eerstvolgende cantate op de BCU-site gaan steeds gepaard met de volzin 'Een toelichting op cantate ... vindt u op de website van Eduard van Hengel'. Wie die link volgt komt terecht op een internetpagina die veel wetenswaardigs bevat. Meer hierover op het prikbord.

Financiën

Allerlei onkosten zoals de huur van de repetitieruimtes in Parnassos en de Geertekerk en het salaris van de dirigent moeten betaald worden. Ons bestaansrecht hangt voor een groot deel af van de financiële middelen. Structurele subsidies zijn de afgelopen jaren niet meer toereikend. De steun van de vrijwillige bijdragen na de concerten van luisteraars, van de koor- en orkestdeelnemers en de giften van donateurs hebben we daarom dringend nodig.

Dirigent

Last but not least: een paar woorden over de dirigent! De dirigent geeft artistieke leiding aan het repetitieproces, de uitvoeringen en de programmering (als lid van de programmacommissie). Zoals ook te lezen in de interviews met drie voormalig BCU-dirigenten, drukt toch elke dirigent weer zijn eigen stempel op het geheel van deze traditie. Hoe bevlogen en enthousiast de huidige dirigent Gerrit Maas de BCU leidt, kun je lezen in het interview met hem. 🎵

Wat is een cantate?

De term cantate werd vanaf de 17e eeuw gebruikt voor een zangstuk, als tegenwicht tegen de instrumentale sonate. Bij een cantate werden een of meer stemmen door het klavecimbel en soms door andere instrumenten begeleid. Componisten als Buxtehude, Pachelbel en vooral Johann

Sebastian Bach noemden met name hun religieuze zangstukken voor de Lutherse eredienst in Duitsland, cantates. Bach zou vijf jaargangen van ongeveer 60 kerkelijke cantates hebben geschreven. Daarvan zijn er slechts 194 overgebleven. Daarnaast bestaan nog 16 wereldlijke Bachcantates.

Gerrit Maas: dirigent vanaf 2013

‘Bach is een voortdurende ontdekkingstocht’

Komend jaar is het 50-jarige jubileum van de Bachcantates Utrecht. Een gesprek met dirigent Gerrit Maas, die in 2013 op 29-jarige leeftijd de dirigeerstok overnam van zijn voorganger Gijs Leenaars. Hij werd daarmee de negende dirigent die sinds de start van de Bachcantates Utrecht in 1967 op de bok staat. Gerrit speelt piano, daar begon hij als 7-jarige mee, tijdens zijn conservatoriumstudie koor- en orkestdirectie is hij contrabas en orgel gaan spelen.

“Ik merk dat deelnemers erg betrokken zijn bij de muziek en gretig hun noten instuderen. Iedereen heeft de ambitie er in de korte tijd die er voor staat iets goeds van te maken. Dat

maakt het heel leuk om bij de Bachcantates dirigent te zijn. De meeste amateurkoren hebben een half jaar om een stuk in te studeren, daar worden zangers wel eens gezapig van.”

Eerste ervaringen met de Bachcantates Utrecht?

“Via het Utrechts Studenten Koor en Orkest, het USKO, kwam ik als amateur-contrabassist tijdens mijn conservatoriumstudie in aanraking met de Bachcantates Utrecht. Johan Rooze was in die tijd dirigent van zowel het USKO als de Bachcantates en hij vroeg wel eens musici van het USKO of ze mee kwamen spelen. Later, toen Gijs Leenaars er al even was, ben ik een aantal malen ingevallen als dirigent. De eerste keer dat ik meespeelde hield Gert Oost (docent Muziekwetenschap) de inleiding bij de cantate ‘Schmücke dich, o liebe Seele’. Hij trad in zijn trouwpak op omdat hij de titel Schmücke dich letterlijk nam. Geweldig.”

Waarom hebben de Bachcantates zoveel te bieden aan jongeren, is het de tekst, is het de muziek?

“Bachs muziek is een mooie synthese tussen hart en ratio. Als je alleen naar de muziek luistert, word je gegrepen omdat het zo mooi of droevig of verdrietig is, of zo vrolijk of troostend. Als je de muziek echt gaat bestuderen ontdek je verbanden. Je kunt als zanger natuurlijk gewoon de nootjes zingen, tegelijkertijd is het veel interessanter om na te denken over hoe noten en de teksten bij elkaar passen. Zo ontdek je wat Bachs bedoeling is met een muziekstuk. Wat het leuke van de aanpak van de Bachcantates is dat we proberen het publiek voor te bereiden door een inleiding op de cantate te geven en het publiek actief te laten meezingen. Dat is aantrekkelijk voor jongeren. Het is geen eenrichtingsverkeer, het publiek doet mee. Dat is in lijn met de tijdgeest.

Het in stilte luisteren naar een concert vinden mensen tegenwoordig moeilijk.”

Wanneer is een uitvoering geslaagd?

“Hoe meer cantates ik doe, hoe meer ik besef wat er allemaal mogelijk is en hoe meer ik ook wel ga twijfelen. Er zijn zoveel interpretaties mogelijk die mooi zijn en zoveel tempi goed, afhankelijk van wat solisten, koor en orkest aankunnen. Bach schrijft heel weinig over hoe je iets zou moeten spelen. Daarin kun je veel eigen keuzes maken. Cantates uitvoeren als in Bachs tijd is niet mogelijk en niet altijd wenselijk. Er zongen toen geen vrouwen mee. Wat ik belangrijk vind is dat de tekst en de zondag van het kerkelijk jaar waarbij de cantate hoort, leidend zijn voor hoe je de muziek uitvoert. Ik wil een manier van spelen gebruiken, die past bij de tijd van Bach en niet bij die van honderd jaar later.

Ik vind het mooi als de muziek van Bach danst en licht is met een manier van zingen en spelen die we met historisch verantwoord uitvoeren aanduiden. Daar horen lichte stemmen van solisten bij, niet alsof je Wagner of Mendelssohn zingt. Lichtheid hoor je als je een mooie barokviolist met darmsnaren hoort spelen. Lichtheid betekent ook dat koorzangers de tekst duidelijk uitspreken onder het zingen, de noten kort

houden en weinig vibreren. Op authentieke instrumenten kan veel mis gaan, en je moet dagelijks uren oefenen om er een mooi geluid uit te krijgen. Daarom tref je bij de Bachcantates weinig authentieke instrumenten aan.

Er is zoveel te ontdekken in de muziek van Bach en dat blijft steeds een zoekproces. Ik probeer koor en orkest te laten voelen wat ik bedoel en dat over te brengen bij het instuderen."

Welke cantates vind je het mooist?

"Overal zit iets moois in. Eigenlijk zijn alle cantates meesterwerken. Maar cantate 21 vind ik het mooist, 'Ich hatte viel Bekümmernis'. Dat is tegelijkertijd de langste cantate die er is. Ik vind die mooi omdat er een spannen-

de opbouw in zit. Er wordt een heel verhaal verteld en het eindigt met iets spetterends, een tekst uit het boek Openbaring."

En nu naar Leipzig!

"Dat wordt een geweldige ervaring! Wat is er mooier dan ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum naar Leipzig te gaan en allerlei plekken te bezoeken waar Bach zijn wortels heeft. Dat wordt een feest voor alle deelnemers. Hoogtepunt is ons optreden in de Thomaskirche waar we een heel toepasselijke cantate voor het Lutherjaar, cantate 80 'Ein feste Burg ist unser Gott', zullen gaan zingen. Achterblijvers gaan we zoveel mogelijk op de hoogte houden via de concertzender en RTV-Utrecht, maar ook via vlogs, zodat ze mee kunnen genieten van onze ervaringen. 🎵

Voel, beleef en geniet!

Betoverend mooi seizoen 2017-2018 AVROTROS Vrijdagconcert in TivoliVredenburg, met o.a. op **vrijdag 29 september** en **vrijdag 15 december** de Nederlandse Bachvereniging.

Informatie en bestellen: www.avrotrosvrijdagconcert.nl

RADIO
FILHARMONISCH
ORKEST

GROOT
OMROEPKOOR

TIVOLI
VREDEN
BURG

een
concertserie
van

prikbord

De Geertekerk 50 jaar onze thuisbasis

De Geertekerk is sinds 1967 de thuisbasis voor de repetities en uitvoeringen van de Bachcantates op de eerste zondag van de maand. In de middeleeuwen was de Geertekerk de kleinste en jongste parochiekerk van Utrecht, gewijd aan de heilige Gertrudis van Nijvel. Oorspronkelijk verrees de Geertekerk buiten de stadsmuren, maar werd tussen 1248 en 1259 overgebracht naar binnen de stadsmuren. De toren dateert bijvoorbeeld uit de dertiende eeuw, terwijl het koor, dwars-schip en de schipzijbeuken in de veertiende eeuw zijn opgebouwd. Het kerkgebouw heeft na de Reformatie verschillende functies gehad: van Hervormde Kerk naar stal, kazerne en magazijn om vanaf 1814 weer zestien jaar als Hervormde Kerk te functioneren. In 1855 was de Geertekerk een tijdelijke opvangplaats voor inwoners uit Veenendaal die geëvacueerd waren vanwege een watersnoodramp. In 1940 was de kerk vervallen tot een ruïne. De kerk werd van 1954 tot 1956 geheel gerestaureerd nadat de Remonstrantse Broederschap het gebouw had aangekocht. De Geertekerk is naast kerkgebouw, vanwege haar prima

akoestiek en prettige ambiance, ook een geliefde concertlocatie voor veel koren en orkesten. Het Festival Oude Muziek geeft elk jaar een aantal concerten in de Geertekerk. De internationaal bekende Nederlandse Bachvereniging gebruikt de Geertekerk zelfs niet alleen als concertlocatie, maar ook als vaste repetitieruimte.

Arnold Rietveld

Het gaat eigenlijk alleen om Bach

In oktober 2016 ben ik bij de Bachcantates Utrecht gekomen. Ik wilde erg graag Bachcantates spelen of zingen. Toen ik met mijn fiets en cello door Europa trok beluisterde ik ze iedere dag. En als ik niet net een heuvel op ging (en dus genoeg adem over had) blèrde ik ook de sopraan mee. Weer terug in Utrecht hoopte ik dat ik deze stukken een keer met andere mensen zou kunnen spelen. In eerste instantie vroeg ik wat rond bij vrienden die Docent Muziek studeerden, of net afgestudeerd waren. Maar in die kringen bleken er vooral veel popkoren te bestaan, dus vertelde ik maar dat ik 'klassiek' wilde zingen. Ik durfde niet echt te zeggen dat het me eigenlijk alleen om Bach ging. En toen, opeens, vertelde iemand me tussen neus en lippen door dat er

mensen waren die iedere maand een Bachcantate uitvoeren! In Utrecht. Daar was ik dus superblij mee. Wat me vooral opviel aan het koor (vanuit mijn achtergrond als muziek- en cellodocent) is dat de meeste koorleden echt hun best hadden gedaan om vóór de eerste repetitie hun noten te kennen. Ook lijken veel koorleden het gewend te zijn om Bachpartijen in te studeren. Dat is vrij zeldzaam (tenminste, voor mij), maar wel precies waar ik naar op zoek was. Bovendien vind ik het (vanuit didactisch oogpunt) erg interessant om te zien en te horen hoe Gerrit Maas met het koor, het orkest en de solisten omgaat. Ik ben zeker van plan om nog vaak mee te zingen!

Rinske Bosma

Wouter van Haaften: dirigent van 1967 tot 1970

‘Bach moet je samen doen’

Op zondag 2 april 1967 voerde Wouter van Haaften de eerste Bachcantate uit in de Geertekerk. De muzikale vorming van Wouter van Haaften begon al in de baarmoeder, toen zijn moeder op haar cello de solosuites van Bach speelde. Wouter leerde als kind piano en dwarsfluit spelen. Later werd hij dirigent van een orkest op zijn middelbare school en liet zich daarbij inspireren door boeken van de grote Bachkenner Hans Brandts Buys.

In 1959 kwam Wouter bij het USKO (Utrechts Studenten Koor en Orkest) in de hoop zijn muzikale inspirator te leren kennen, maar die was in het begin van dat jaar overleden. Diens opvolger Jaap Hillen herkende het muzikale talent van Wouter en vroeg hem te dirigeren. Van Haaften koesterde al in 1964 de hoop dat in de Geertekerk, met haar mooie akoestiek en haar fraaie kabinetorgel, Bachcantates uitgevoerd zouden kunnen worden. Hij vroeg de kerkenraad om dat zelfs iedere week te mogen doen. Bach deed dat immers ook, en destijds moest hij ze ook eerst nog componeren. Dat voorstel werd afgewimpeld. Na een

jaar studie in New York keerde Wouter terug naar Utrecht waar hij de nieuwe predikant Wim Overdiep wist over te halen om op elke eerste zondag van de maand in de Geertekerk een cantate uit te voeren. Zo zijn de Utrechtse Bachcantatediensten ontstaan.

Liturgische zondag

Wouter van Haaften: “We kozen voor de cantates van de liturgische zondag, en voor cantates met een slotkoraal en dat slotkoraal wilden we dan met alle aanwezigen zingen. Het samen beleven van de muziek en de inhoud van de cantate stonden voorop. Aan het begin

zei ik kort iets over de muzikale vormgeving. Met het koor zongen we dan het slotkoraal voor en studeerden dat vierstemmig met het publiek in. Vervolgens hield Wim Overdiep zijn verhaal. Daarna stemde het orkest en voerden we de cantate uit. Aan het eind zongen we met iedereen staand samen het slotkoraal. Dat gaf een grote verbondenheid.”

Zangers en musici genoeg

“Deelnemers vinden was geen probleem. Dat kwam natuurlijk door het USKO. Een maand voor die eerste cantate kwamen we met een stel studenten bij elkaar. We hebben gewoon gezegd: hoeveel tijd kost het om een cantate voor te bereiden, iedereen mag meedoen en wat hebben we dan nodig om die cantate uitvoerbaar te maken? En dat lukte toen in behoorlijk korte tijd. Veel vrienden uit het USKO deden mee. Ja, je wist gewoon: dat worden de strijkers en dat de hoboïsten. Dat ging heel probleemloos.

Ik herinner me dat het vaak behelpen was met de muziekpartijen: voor de koor- en orkestleden leenden we de handgeschreven partijen die Hans Brandts Buys en zijn gezin overgeschreven hadden op hun vakanties in Zwitserland en die nagelaten waren aan de Utrechtse Muziekbibliotheek.

In het begin was de kwaliteit wisselend. Wij waren gewoon blij als het er allemaal goed uit kwam. Onze koorleden zongen vrij gemakkelijk Bach omdat ze dat in het USKO ook deden. Ze vonden het leuk om zo’n partij thuis nog eens door te nemen.”

Bach tilt je op

“Bij het lezen van een partituur hoor ik hoe de muziek moet klinken. Daar ben ik dank-

baar voor. Ik had geen piano toen ik studeerde en geen grammofoon. De muziek van Bach tilt je boven alle dagelijkse dingen uit. Als ik mij voorbereide op de cantates had ik de partituur op schoot en viel van mijn stoel van de prachtige muziek. Hoe Bach dat allemaal hoorde en onmiddellijk opschreef met die bijna wiskundige precisie, verbonden met de allerdiepste gevoelens en emoties. In de muziek van Beethoven en Brahms gebeuren de spannende dingen in het verloop van het stuk, bij Bach vaak al in het bestek van een paar maten. En elke keer dat hij een koraal herhaalt, gebruikt hij weer een andere harmonie. Het is een enorm voorrecht om dat te mogen uitvoeren zoals ik, naar mijn beste weten, denk dat Bach het in zijn hoofd gehoord heeft.”

Van Haaften ziet hoe jong en oud geïntrigeerd blijven door de cantates van Bach en hoeveel plezier ze aan het samen uitvoeren beleven. Hij denkt met veel genoegen terug aan zijn tijd als dirigent bij de BCU: “Ik vond het iedere keer geweldig om te doen. Het was steeds weer een zoektocht uitmondend in dat moment van opperste concentratie in de uitvoering.”

Bach voor dum^mies

Koraal

Een koraal is een lied dat in Bachs tijd door de kerkgangers werd gezongen tijdens de dienst. De meeste van die liederen stammen uit het begin van de reformatie: zeker 100 jaar voor Bach dus. Een aantal koralen is zelfs door Luther zelf geschreven. De melodieën zijn vaak nóg ouder omdat de dichters van koralen graag melodieën gebruikten die de mensen al kenden.

Emanuel Overbeeke

Bachs cantates: een godsgeschenk voor iedereen

De afgelopen veertig jaar hebben zes dirigenten alle cantates op geluidsdrager vastgelegd (Leonhardt en Harnoncourt die samen de eerste integrale opname verzorgden, tel ik als één). Dat is veel als je bedenkt dat hun platenmaatschappij vanwege dit project bijna twee keer op de fles ging en latere dirigenten van hun maatschappij niettemin aanvankelijk hetzelfde mochten.

Koopman en Gardiner werden echter door hun cd-maatschappijen vanwege de kosten uit hun stal gegooid waarna de dirigenten het project hoe dan ook wilden afmaken. De kracht van deze muziek is dan ook ongekend en de betekenis van deze circa 200 stukken voor onze tijd enorm. Elke zichzelf respecterende gemeente heeft behalve een marathon een Bachcantatedienst. Dit is hedendaagse muziek, meer dan die van vele levende componisten.

Als Bach zou hebben geweten hoe wij nu zijn muziek beleven, had hij zich in zijn graf omgedraaid. Hij was religieus, kende op dit punt geen twijfel en vond de relatie met God oneindig belangrijker dan die tussen mens en

mens. Dit is geloof dat veel Nederlanders verwachten bij moslims.

Toch is zijn muziek nu een hit. De eerste steen daarvoor werd gelegd door Bach zelf. Wie Bach alleen ziet als een Duitse protestant en exponent van een schrikbewind à la Maarten 't Hart, heeft weliswaar gelijk, maar mist een essentie. Bach was zijn leven lang ook een outsider, in veel opzichten een uitstekende illustratie van het romantische cliché dat een geniaal kunstenaar wordt miskend tijdens zijn leven en pas waardering krijgt na zijn dood. Een componist in Bachs tijd was in dienst van een kerkelijk of wereldlijk broodheer, was maatschappelijk gezien niet meer dan een lakei en componeerde wat hem werd opgedra-

gen. Met een deadline voor ogen (kunst was een ambacht, geen goddelijke vonk) schreef hij gebruiksmuziek die meestal na een of twee keer uitvoeringen verdween bij het oud papier. De eeuwigheid was er voor God, niet voor kunstenaars.

Eenmaal werkzaam in Leipzig (van 1723 tot 1750) had Bach voor het componeren en het instuderen van een cantate niet meer dan een week, vandaar dat de muziek voor musici en toehoorders eenvoudig en toegankelijk moest zijn. Dat keurslijf maakte de rebel in hem los. Bach schreef vaak geen eenvoudige en toegankelijke muziek. Omdat wij zijn stijl hebben omarmd, vergeten we soms hoe apart

*Omdat wij zijn stijl hebben
omarmd, vergeten we soms
hoe apart die was in zijn tijd*

die was in zijn tijd. Allereerst door de combinatie van swingende bassen, kronkelende melodieën en onberekenbare harmonische wendingen. Daarmee versmolt hij Duitse met Franse en Italiaanse elementen. Bach, nu met Beethoven boegbeeld van de Duitse muziek en in de negentiende eeuw voor voor nationalisten, was als componist een kosmopoliet. Met zijn liefde voor complexiteit en grilligheid zondigde hij bovendien tegen de eis van kerkelijke autoriteiten dat de boodschap voor de kunst kwam. Bij herhaling moest hij zich verantwoorden, niet omdat men twijfelde aan de intensiteit en integriteit van zijn geloof maar om de wijze waarop hij daaraan vorm gaf in zijn kunst. Bach zag zijn houding niet als een tegenstelling, integendeel. In zijn eigen exemplaar van de Bijbel plaatste hij instemmende woorden bij de passage dat God

bejubeld moet worden met alle talenten die men heeft.

Die opvatting spreekt uit zijn cantates. Enerzijds staan ze bol van de conventies, zeker die uit zijn tijd in Leipzig (1723-1750). Een cantate begint meestal met een deel voor koor en orkest waarin koor en orkest een complexe dialoog aangaan met elkaar en binnen de eigen groep, getuige de instrumentale virtuositeit en uitstapjes tot ver buiten de centrale toonsoort. Vervolgens een reeks van afwisselend recitatieven en aria's, meestal voor orkest en één solostem, waarna een kort vierstemmig koraal voor koor en orkest het werk afsluit. Het opvallende aan deze conventies is dat ze iets zeggen over uitgangspunten, niet over uitwerkingen. Die details zijn in elke cantate anders en maken de kritiek van de gezagsdragers zeer begrijpelijk. Bach streeft in aria's vaak niet naar verstaanbaarheid. De tekst wordt enorm verknipt, woorden en zinsdelen veelvuldig herhaald, vaak met grote tussenpozen, de zetting is vaak melismatisch (meerder tonen op een lettergreep. red.) en de stem evenzeer klank als betekenis. Pas met het slotkoraal, een lied op een stichtelijke tekst met de eenvoud van een volksliedje waarin de conventies ook de details vergaand sturen en de boodschap overduidelijk voorop staat, zijn we helemaal in Maassluis.

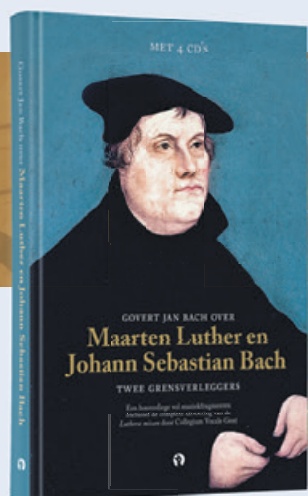
Dat dubbele karakter garandeerde Bach na zijn dood een tweede leven. Voor elke stroming na

hem was er wel wat wils. De klassieke componisten bewonderden zijn vakmanschap. De romantici hadden vooral oog voor de gelovige en de dramaticus die grote emoties niet schuwde, geen wonder dat juist toen de Matthäus Passion een bekend stuk werd. Het einde van de romantiek was niet het einde van Bach, want de echt interessante componisten zijn per definite veelzijdig. Het modernisme was anti-romantisch, in die zin dat het brak met de romantische hang naar grootsheid en de expressie eerder zocht in intieme vormen en grote transparantie. Het einde van het hard core-modernisme rond 1980, in essentie een areligieuze beweging, en de komst van het post-modernisme ging hand in hand met de opleving van de spiritualiteit waarin de beleving van het metafysische oneindig zwaarder telt dan de precieze naleving van dogma's en rituelen.

Voor dat klimaat dat nog steeds heerst zijn de cantates een godsgeschenk. Het woord wordt geëerd en getolereerd. Geloof speelt een rol maar niet altijd een dwingende. De kunst dient zowel het woord als zichzelf. De muziek is mooi, zonder dat dit er dik bovenop ligt. Musici en toehoorders hebben het hart niet op de tong, maar kunnen niet zonder deze seculiere eredienst. De ernst en het speelse vormen een gelukkig paar. Er is een band met de bron maar een losse.

Zolang dit blijft, is er kans op een zevende dirigent. Herreweghe moet dan wel eerst afstand doen van zijn opvatting dat niet alle cantates zeer sterk zijn – sommige verdienen volgens hem namelijk 'slechts' een negen plus; zo'n idee is natuurlijk vloeken in vele kerken, maar tegelijk de prettige erkenning dat Bach ook een mens was. 🎵

LUTHERJAAR 2017

Maarten Luther veranderde het wereldtoneel sinds 1517 ingrijpend en liet een totaal nieuwe kerk, een in het Duits vertaalde bijbel en een vol gezangboek na. Tweehonderd jaar later kregen deze kroonjuwelen in de handen van J.S. Bach een geniale muzikale invulling.

Nu verkrijgbaar: Govert Jan Bach over Maarten Luther en Johann Sebastian Bach - Twee grensverleggers, het nieuwe luisterboek van **Govert Jan Bach**. Het luisterboek bevat een uitgebreid hoorcollege met uitleg en talloze muziekfragmenten, aangevuld met twee cd's met de prachtige uitvoering van de vier *Lutherse missen* onder leiding van **Philippe Herreweghe** en zijn Collegium Vocale Gent.

Boek + 4 cd's | Prijs: € 24,99
ISBN 9789047622970

www.rubinstein.nl/govertjanbach

NRC Handelsblad over Govert Jan Bach:
'Leerzaam en erudiet is zijn cultuurhistorisch exposé, dat wordt afgewisseld met muzikale fragmenten, zonder meer – ook voor wie al het nodige afweet van Bach.'

prikbord

Geen dag zonder Bach

Als meisje van ongeveer 5, hoorde ik voor het eerst Bachs Italiaanse concert, BWV 971. Mijn tante Nella speelde dit concert op de piano en ik werd daar ongelofelijk gelukkig van. Dat die muziek van Johann Sebastian Bach was, wist ik toen natuurlijk niet. Later, als 14-jarige hoorde ik Henk Knöps (mijn hoboleraar) de aria 'Ich will bei meinem Jesu wachen' uit de Matthäus Passion spelen. Mijn hart werd daarvan even blij als destijds van BWV 971.

Een conservatoriumopleiding mocht ik om allerlei redenen niet volgen, maar eerder genoemde leraar besloot mij wegwijs te maken in de oude muziek, omdat mijn hart daar duidelijk naar uitging. In 1976 speelde ik mijn eerste Bachcantate, BWV 23, en was daarna voorgoed verloren. Ik heb in harmonie- en symfonieorkesten gespeeld, maar heb uiteindelijk besloten alleen nog koorbegeleidingen te doen en af en toe wat kamermuziek.

De afgelopen 25 jaar heb ik vrijwel alleen nog cantates, oratoria, passionen, missen en orkestwerken van J.S. Bach gespeeld. Zo'n 3 van de 4 zondagen per maand speel ik wel

ergens een cantate of ander werk van deze nooit genoeg geprezen componist. Inmiddels is de hoeveelheid gespeelde cantates zo ver gevorderd, dat er nog slechts een stuk of 19 ongespeelde (met obligate hobopartijen) op de teller staan. Het is mijn streven alle cantates van Bach te hebben gespeeld, voor ik door ouderdom niet langer in staat zal zijn om te spelen. Niets aan menselijke emoties is deze componist vreemd en geen enkele componist heeft dat ooit zo geniaal op muziekpapier kunnen zetten. In de cantates weet hij de tekst muzikaal op zo'n manier in noten uit te beelden, dat de tekst bijna overbodig is.

Eva Elgeti

Je hoort 't pas als je het door hebt

De aankondigingen van de eerstvolgende cantate op de BCU-site gaan steeds gepaard met de volzin 'Een toelichting op cantate ... vindt u op de website van Eduard van Hengel'. Wie die link volgt komt terecht op een internetpagina die veel wetenswaardigs bevat: niet alleen de juiste tekst van de cantate, maar ook gegevens over het ontstaan van de cantate en over de Bijbellesing waaraan de cantate uitleg wil geven. Je kunt ook Bachs eigen handschriften aanklikken of midi files downloaden. Hij attendeert vaak ook op enigszins verborgen koraalmelodieën of motiefjes en akkoorden die woorden in de tekst moeten illustreren en die het onge oefend oor zomaar zouden kunnen ontgaan. De website van Eduard van Hengel heeft dan ook als motto, met een knipoog naar Johan Cruijff, 'Je hoort 't pas als je het door hebt'.

Veel antwo 3/4/67 Bach-avonden in Geertekerk

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT, maandag. — Het initiatief van een aantal studenten om in de Geertekerk een cantate van J. S. Bach te spelen en te zingen met de kerkbezoekers heeft, te oordelen naar de eerste bijeenkomst gisteravond, veel weerklank gevonden.

De kerk was nagenoeg helemaal bezet. Bij het instuderen van de eindkoraal onder leiding van dirigent Wouter ten Haafden deed iedereen enthousiast mee.

Een uit amateurs samengesteld koor en orkest had voor de eerste keer direct een pittige cantate uitgezocht: *Halt im Gedächtnis Jesum Christ*.

Op zondag 7 mei wordt om half acht de cantate *Sie werden euch in den Bann tun* uitgevoerd. Op zondag 4 juni wordt de cantate *Ach Gott, von Himmel* en op zondag 2 juli de cantate *Vergnügte Ruh* gespeeld en gezongen.

Bachcantates Utrecht

Programma jubileumjaar van april tot en met december 2017

Zondag 2 april – de officiële start

Oud-dirigent en oprichter Wouter van Haaften gaat net als in 1967 cantate 67 dirigeren. Het Kathedrale Koor uit Utrecht voert cantate 17 uit o.l.v. Gerrit Maas. De burgemeester van Utrecht, Jan van Zanen, verzorgt de inleiding.

Zondag 7 mei – gastpianist Mengjie Han

Op het programma staat cantate 12 'Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen'. De pianist Mengjie Han, prijswinnaar van het laatste Franz Liszt Pianoconcours, speelt een Lisztbewerking van de uitgevoerde cantate. Dirigent: Gerrit Maas.

Zaterdag 3 juni – Heel Utrecht Bacht

Een Bach-spektakel met een hele dag workshops, lezingen en concerten. Toegang is €10 voor het dagprogramma en €10 voor het slotconcert.

Zondag 4 juni

Cantate 172: 'Erschallet, ihr Lieder, erklinget, ihr Saiten!' en cantate 59: 'Wer mich liebet, der wird mein Wort halten'. Dirigent: Gerrit Maas.

Zondag 10 september

Cantate 77 'Du sollt Gott, deinen Herren, lieben'. Dirigent: Gerrit Maas.

Zondag 1 oktober

Cantate 80 'Ein feste Burg ist unser Gott'. Dirigent: Gerrit Maas.

De Leipzig-reis van 19 t/m 23 oktober

Koor en orkest van de Bachcantates Utrecht voeren in Leipzig tweemaal de Bachcantate 'Ein feste Burg ist unser Gott' (BWV 80) uit, in de Thomaskirche en in de Nikolaikirche. Naast de repetities en het concert worden excursies georganiseerd. Eigen bijdrage per deelnemer voor reis en verblijf: €445,-.

Zondag 5 november

Cantate 188 'Ich habe meine Zuversicht' en voor koor het motet 'O Jesu Christ, meins Lebenslicht' (BWV 118). Dirigent: Gerrit Maas.

Zondag 3 december

Op deze cantatezondag wordt het jubileumjaar afgesloten met de uitvoering van Bachs Magnificat onder leiding van Johan Rooze. Als vaste dirigent van de Utrechtse Bachcantates nam Johan, na ruim 12 jaar, afscheid op 2 december 2007. Nu precies 10 jaar later komt hij terug als gastdirigent om het slotconcert van ons jubileum te dirigeren.

Blijf op de hoogte via onze website www.bachcantates-utrecht.nl en de digitale nieuwsbrief.

1967 - 2017

50 jaar

Eduard van Hengel

Hans Brandts Buys bracht Bachcantates naar Utrecht

BCU-bas Eduard van Hengel onthult dat de traditie van 50 jaar Bachcantates Utrecht terugvoert naar een (veel) oudere traditie, die in Utrecht is vormgegeven door Hans Brandts Buys en het Utrechts Studenten Koor en Orkest (USKO).

Toen de bezetter in de oorlog alle muziek buiten de Kulturkammer had verboden, klonken in een aantal Utrechtse kerken desondanks regelmatig cantates van Johann Sebastian Bach. Uitvoerenden: muzikminnende studenten die begrepen hadden dat liturgische muziek buiten het verbod viel; en hun dirigent, de klavecijnist en musicoloog Hans Brandts Buys (1905 - 1959).

Brandts Buys (doopnamen: Johann Sebastian) stamde uit een geslacht dat al vele beiaar-

diers, dirigenten, organisten en componisten had voortgebracht. Desondanks studeerde hij aanvankelijk rechten en oude talen. Maar hij stapte al snel over naar de muziek. In de loop van de jaren '30 was hij de klavecijnist in Musica Antiqua, Nederlands eerste professionele oude-muziekensemble.

Bachhonger

Als dirigent van het Leidse studentenmuziekgezelschap Collegium Musicum begon Brandts Buys Bachcantates uit te voeren in

diverse Leidse kerken en al snel nodigden enkele Utrechtse studenten hem uit voor soortgelijke activiteiten in Utrecht. Die studenten beperkten zich dan niet tot één cantate in de dienst, maar stilden hun onverzadigbare Bachhonger tot ver in de middag met de ene na de andere cantate, terwijl de koster op de uitkijk stond om tot stilte te manen als er Duitsers in zicht waren.

Utrechts Studenten Koor en Orkest

Direct na de oorlog richtten deze studenten het Utrechts Studenten Koor en Orkest op, een voor studenten van alle rangen en standen toegankelijk muziekgezelschap, dat onder Brandts Buys' leiding een vliegende start maakte. De wederzijds vruchtbare relatie tussen de studenten en Brandts Buys (die door ons studenten met 'Hans' wilde worden aangesproken, in een tijd dat autoriteiten nog geen voornamen hadden) berustte enerzijds op Hans' voorkeur voor de open-mindedness van studenten/amateurs, en anderzijds op zijn eigen, door studenten hooggewaardeerde combinatie van muzikaliteit, intellect en kritische houding.

Publicaties

Brandts Buys publiceerde onder meer drie boeken over Bach waarin hij, dwars op de tijdgeest, de oude muziek poogde te bevrijden uit het keurslijf van de modern-romantische uitvoeringspraktijk, lang voordat begrippen als authenticiteit en 'historisch-geïnformeerd' hun betekenis hadden gekregen. "Al decennia geleden", aldus zijn leerling Gustav Leonhardt in 1984, "verkondigde hij in spel, woord en geschrift inzichten in de achttiende-eeuwse muziek die thans gemeengoed geworden zijn" en Ton Koopman verkoos ooit HBB's Bachbiografie als zijn 'beslissende Bachboek'.

Bachcantates Utrecht

In de jaren '50 verzorgden USKO-leden onder leiding van Brandts Buys nog een cantateserie in de Hervormde Studentenkerk, maar gaandeweg verdwenen de cantates uit het USKO-programma. Met het ontstaan (in 1961) van de oecumenische Universitaire Kapeldiensten, waar Gert Oost en Wouter van Haaften de muzikale leiding hadden, kwamen Bachcantates opnieuw op de agenda maar het zou tot 1967 duren voor laatstgenoemde de leiding kreeg van een maandelijkse reeks cantate-uitvoeringen in de Geertekerk, de huidige Bachcantates Utrecht.

6.000 pagina's

Toen Brandts Buys in 1959 op 53-jarige leeftijd plotseling overleed had hij als eerste in Nederland al Bachs kerkcantates uitgevoerd, een enorme prestatie want van die cantates waren toen alleen nog de partituren uitgegeven, door het negentiende-eeuwse Bachgeselschaft. Wie een cantate wilde uitvoeren kon de daarvoor noodzakelijke koor- en orkestpartijen dus niet eenvoudig bij een uitgever of bibliotheek bestellen, maar moest koor- en orkestpartijen zelf (laten) overschrijven, en de (al dan niet becijferde) basso continuo-partij uitwerken tot partijen voor orgel en/of klavecimbel. Dat deed Brandts Buys, 6.000 pagina's.

Nalatenschap

Na zijn dood is op basis van zijn nalatenschap de Utrechtse Gemeentelijke Muziekbibliotheek opgericht, die het uitvoeringsmateriaal nog steeds - uitleenbaar - bewaart. Beroemde Bachvertolkers als Gustav Leonhardt en Nicolaus Harnoncourt gebruikten het voor hun integrale opnames van de Bachcantates, die altijd een inspiratie zijn voor de Bachcantates Utrecht. 🎵

A close-up portrait of Jos van Veldhoven, a middle-aged man with grey hair, a grey beard, and round glasses. He is wearing a dark jacket over a dark shirt. The background is dark and out of focus.

Jos van Veldhoven: dirigent van 1976 tot 1984

‘Gewaardeerd zal Bach blijven’

Foto: Annelies van der Vegt

Vanaf zijn twaalfde zong hij in het Beekvliets kamerkoor. Als jongens-sopraan zong hij daar cantate 137. Op dag één van zijn studie Medicijnen gaf hij zich op bij het Utrechts Studenten Koor en Orkest (USKO), waar Bach op de lessenaar stond. Al gauw verving hij daar Jaap Hillen als koordirigent. Na twee jaar stapte hij over naar Muziekwetenschap. Op zijn 24e ging hij de Bachcantates Utrecht (BCU) dirigeren.

Dat deed hij acht jaar, tot hij dirigent werd van de Nederlandse Bachvereniging. Dat is hij nog steeds. Onlangs heeft hij aangekondigd dat hij aan het eind van seizoen 2017-2018 na 35 jaar afscheid neemt bij de Bachvereniging.

80 tot 90 cantates

Jos van Veldhoven: “Ik vond het geweldig bij de Bachcantates Utrecht te komen. Op dat moment waren de cantates die ik uitgevoerd had op een hand te tellen. Dan komt er een club die je vraagt iedere maand een cantate te dirigeren, waar kan dat nou? Dat was echt

Na veel discussies hebben we aparte repetities voor koor en orkest ingevoerd

een cadeau. Ik heb in die acht jaar 80 tot 90 cantates gedirigeerd. Die voerde ik allemaal voor het eerst uit en het was een lange en spannende ontdekkingsreis, voor iedereen een avontuur! Ik heb in mijn leven heel vaak gedacht dat als de Bachcantates Utrecht niet al bestonden, ik vandaag iets dergelijks zelf zou oprichten.”

Veel veranderingen

“Toen ik kwam werd er alleen zondags gerepeteerd. Iedereen mocht meezingen. Je weet van te voren niet wie er zal zijn. Dus heb je meer tijd nodig om een cantate mooi uit te voeren. Na veel discussies hebben we op vrijdagavond aparte repetities voor koor en orkest ingevoerd. Voor het koor ook nog eens aparte repetities per stemgroep. Op zondag kwam daar de generale om half zeven bij. Dat was klaarblijkelijk de ideale mix, die tot op de dag van vandaag niet veranderd is.

Als muziek gebruikten we nog steeds kopieën van de handgeschreven partijen per stemgroep van Hans Brandts Buys. Iedereen zong en speelde net als in Bachs tijd en moest maar raden wat de anderen zongen en wanneer ze moesten invallen. Toen er omstreeks 1979 steeds meer klavieruittreksels opdoken konden koorleden de noten van alle stemgroepen volgen. Een echte vooruitgang.”

Componist met een drempel

“In het koor van de BCU zongen oudere mensen mee, en jongeren van het USKO. Ik stelde jonge repetitoren aan met ervaring met studentengezelschappen en dat trok andere studenten aan. Het publiek bestond ook uit een mix van oudere en jonge mensen. Bach behoort tot de groep van componisten met een drempel. Hij heeft vaak ingewikkelde muziek gecomponeerd, in het Duits, vol theologische teksten uit de 18e eeuw, met ingewikkelde structuren en veel stemmen door elkaar heen. Het is heel andere muziek dan andere klassieke muziek die bij iedereen

Het is heel andere muziek dan andere klassieke muziek die bij iedereen gemakkelijk in het gehoor ligt

gemakkelijk in het gehoor ligt. Hoe eerder je naar Bach leert luisteren, hoe langer je van hem kunt genieten. Of iemand nu zingt of speelt of luistert, het zijn vaak jonge mensen die Bach al enigszins kennen of de wat oudere mensen die uiteindelijk bij Bach uitgekomen zijn. Ik zie bij de Nederlandse Bachvereniging hetzelfde. Er zijn heel weinig jonge zangers die meteen helemaal thuis zijn in het werk van

Bach, tenzij ze al vroeg in aanraking zijn gekomen met zijn muziek."

Minstens even mooi als de Matthäus

"Wat ik heel gek vind is dat mensen al jaren het 'Erbarme dich' uit de Matthäus op nummer een van de NPO4 'Hart & Ziel Lijst' zetten.

Kennelijk is het de allermooiste muziek ooit gemaakt. Nu is 'Erbarme dich' een heel bijzondere aria, maar ik ken zeker tien aria's uit Bachcantates die minstens even mooi zijn. Mensen zeggen wel dat ze Bach heel bijzonder vinden, maar het is toch moeilijk, zelfs voor heel goede ensembles, om de zaal vol te krijgen met een prachtig programma met Bachcantates. Je zou verwachten dat mensen in de rij staan om kaartjes te kopen als muziek van in hun ogen de allerbeste componist wordt uitgevoerd, maar dat is niet zo. Er is iets conservatiefs gekomen in het luisteren naar

klassieke muziek. Ooit stonden mensen in de rij om een nieuwe opera of een nieuwe symfonie te horen, maar zo werkt dat blijkbaar niet meer, mensen willen eigenlijk horen wat ze al kennen."

Gewaardeerd zal Bach blijven

"In het begin van de negentiende eeuw werd Bach intellectueel en afstandelijk gevonden, nu niet meer. Ook al kijkt men over vijftig jaar weer anders aan tegen Bach, gewaardeerd zal hij blijven. Hij heeft zich na drie eeuwen wel bewezen. Klassieke muziek volgde vroeger de mode van de tijd. Toen Bach dood ging werd zijn muziek ingepakt en op zolder gezet. Men wilde niet voor ouderwets versleten worden en ging mee met de muziekstijl en -mode van de nieuwe cantor. Dat is nu niet meer zo. Of dat in de toekomst zo zal blijven, is moeilijk te voorspellen."

MEEZINGCONCERTEN O.L.V. MADELEINE INGEN HOUSZ

WAT DEELNEMERS OVER PASSIEPROJECTEN ZEGGEN:

- Meezingconcert in de Geertekerk. Wat heb ik genoten van de bezielende leiding van Madeleine, van het orkest en solisten en van ons, het koor en het getmeenschappelijke doel: "we maken er iets moois van". Het is gelukt! 10 dagen later zing en neurie ik nog steeds stukjes Messiah. *Hans*
- Wat was het een prachtige uitvoering van de Messiah gisteren. Ik zong deze voor de eerste keer en het werd een onvergetelijke ervaring. *Joke*
- Wat een fijne deelnemers ook, die allemaal accepteerden dat we niet alles kenden en die ons juist stimuleerden om ook de uitvoering mee te doen. *Mariëtte*
- Doe graag volgend jaar weer mee. Ga alvast oefenen voor de Matthäus ooit.
- De leiding is bezielend, ontspannen, het plezier in musiceren staat voorop.

PASSIEPROJECTEN BIEDT U DIE GELEGENHEID, OOK IN 2017 EN 2018

- Matthäus Passion van Bach - 8 april - Dominicuskerk, Amsterdam
- Johannes Passion van Bach - Goede Vrijdag 14 april - Geertekerk, Utrecht
- Requiem van Mozart - 20 mei - Dominicuskerk, Amsterdam
- Hohe Messe van Bach - 14 oktober - Geertekerk, Utrecht
- Weihnachts Oratorium van Bach - 23 december - Geertekerk, Utrecht
- Stabat Mater van Pergolesi (vrouwen) - 17 feb 2018 - Dominicuskerk, Amsterdam
- Matthäus Passion van Bach - 24 maart 2018, Amsterdam / Goede Vrijdag 30 maart 2018, Utrecht

www.passieprojecten.nl

prikbord

Wel of geen slotkoraal

Achter de schermen van de programmacommissie

De programmacommissie is pas ontstaan in 2002. Voor die tijd diende de dirigent een voorstel in bij het bestuur en dat werd zonder wijzigingen overgenomen. Met Johan Rooze had ik een goede band en ik moest de eerste cantate waarin ik orgel speelde voorbereiden, maar had geen instrument tot mijn beschikking. Johan zei: "Je kan wel bij mij op de piano oefenen! Ik heb een afspraak met Charles van Geenen om de cantates voor volgend jaar voor UBOD uit te zoeken, maar dan kun jij daarover ook meedenken." Dat resulteerde in een programmacommissie!

De commissie vond het onoverzichtelijk om uit de vele cantates een weloverwogen keuze te maken. Daarom is onze werkwijze dat elk lid een eigen selectie maakt en daaruit wordt in een vergadering gekozen. Voor de keuze van de cantates kijken we eerst naar de cantates voor die datum in Bachs tijd. Vaak kijken we ook naar de cantates van een week eerder of later. Uitgangspunten daarbij zijn: dat we ieder jaar minimaal één cantate uitvoeren waarin het koor geen rol heeft of uitsluitend een slotkoraal, en dat we maximaal drie cantates per jaar programmeren waarin de sopranen de (langzame) koraalmelodie zingen. Belangrijk is ook dat een cantate pas na 5 jaar mag worden herhaald.

Wat altijd moeilijk is, zijn de cantates voor maart/april, afhankelijk van hoe Pasen dat jaar ligt. In Bachs Leipziger tijd werden er geen cantates uitgevoerd in de vastentijd. Er is één cantate voor de vastentijd uit Bachs tijd in Weimar: cantate 182 'Himmelskönig, sei willkommen' voor Palmzondag, de cantate die we dan ook het meest hebben uitgevoerd. Ook voor december moeten we vaak naar andere cantates uitwijken. De eerste zondag van december valt altijd op eerste of tweede advent. Daardoor komen we vaak uit op cantate 36, 61 of 62. Vroeger werd voor december eigenlijk nooit gekeken naar de prachtige kerstcantates, kerst ligt begin december nog ver weg. Daar hebben we een aantal jaren geleden verandering in aangebracht. Als de eerste zondag van december de 6e of 7e is (dus na Sinterklaas) kiezen we voor een kerstcantate.

Wat we de laatste jaren ook doen, is dat we rekening houden met de gemeenteraadsverkiezingen, dan kunnen we namelijk een van de prachtige 'Ratswechsel'-cantates programmeren. Door deze nieuwe ideeën is het gelukt om elk jaar één of twee 'nieuwe' cantates uit te voeren, die nog nooit aan de beurt zijn geweest!

Wim Wijting

MORGEN CANTATE-DIENSTEN

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT, zaterdag. — Nu het studentenleven na een zomer-slaap van enkele maanden langzaam weer op gang komt, gaan ook de cantate-diensten in Utrecht weer beginnen. In tegenstelling tot april van dit jaar wordt nu gestart met een (voorlopige) serie van vijf uitvoeringen, die weer op de eerste zondag van de maand worden gehouden tijdens een oecumenische dienst van een goed half uur in de Geertekerk te Utrecht. De diensten beginnen om half acht 's avonds.

Morgenavond wordt de eerste dienst van dit seizoen gehouden. Op het programma staat Bachs cantate „Was Gott tut, dass ist wohlgetan“. Als solisten treden op Ingrid Schröder, sopraan, Marianne Dieleman, alt, Gerard Honig, tenor, en Cor Niessen, bas.

De agenda vermeldt verder de cantates: „Ich elender Mensch, wer wirdt mich erlösen“ (1 oktober); „Ach wie flüchtig, ach wie nichtig“ (5 november); „Nun komm, der Heiden Heiland“ (3 december); „Wär Gott nicht mit uns diese Zeit“ (4 februari). Op 7 januari wordt er geen cantatedienst gehouden.

Het initiatief tot het houden van cantate-diensten in Utrecht is in februari van dit jaar uitgegaan van studenten, die geïnspireerd waren door een cantate-dienst in Hilversum. Zij legden hun plan voor aan dominee W. J. Overdiep van de Geertekerk, met wiens hulp op 2 april de eerste dienst kon worden gehouden. Het experiment bleek zowel bij de luisteraars als de koor- en orkestleden in te slaan, zodat er nog drie diensten volgden. Inmiddels is een soort werkgroep gevormd om de organisatorische zaken te behartigen.

De wijze waarop de cantates in Utrecht worden voorbereid en de vorm waarin zij worden uitgevoerd is volgens de leden van de werkgroep uniek vergeleken bij andere steden in Nederland. „Er bestaat een vaste kern van medewerkers en medewerkers in koor en orkest. Voor het merendeel studenten. Dat kan ook niet anders in dit prille stadium. Het moet eerst groeien. Wij hopen wel, dat het aantal niet-studenten straks ongeveer even groot wordt“, zegt de contact-man en lid van de werkgroep Jan Willem van Haften uit de Adriaanstraat 18 (tel. 15083).

„Maar behalve die vaste kern heb-

Johan Rooze: dirigent van 1996 tot 2008

'Ik wil het gewoon met vrienden doen'

Johan Rooze, tot nu toe de langstzittende dirigent van de Bachcantates Utrecht (BCU), woont en werkt tegenwoordig in Korea. Van kinds af aan speelde hij piano en orgel. In 1985 werd hij stemrepetitor bij het USKO en studeerde hij de grotere werken van Bach in. Na zijn opleiding tot koordirigent op het Utrechts Conservatorium ontwikkelde zijn muzikale carrière zich en in 1996 werd hij gevraagd als dirigent van de BCU.

Discussies tijdens repetities

Johan Rooze: "Het leukste vond ik dat de BCU helemaal geen scrupules had. Iedereen die mee wilde doen en van Bach hield kon meedoen zonder audities. De meest ongeschoolde amateur tot de fanatiekste 'Bachkenner' gooide zich erin. Ik had het gevoel dat je als dirigent geen oppermachtige allesweter hoefde te zijn. In orkest en koor zaten mensen als Eduard van Hengel, Gert Oost, Jan Paul de Leeuw en Wim Wijting. Dat waren veel grotere Bachkenners dan ik. Wij discussieerden tijdens de repetitie hoe wij het zouden doen. De strijkers waren vaak ervaren muzikanten, sommige waren zelfs professionals met barokstokken. We genoten van het gemak waarmee we met elkaar konden knutselen aan Bach.

De meest ongeschoolde amateur tot de fanatiekste 'Bachkenner' gooide zich erin

Oh, zullen wij het eens zo doen? Ik heb er geleerd dat het veel leuker is om met vrienden samen een muziekstuk in elkaar te zetten dan als een soort dictator te zeggen 'Ik wil het zo hebben!'. Ik ben er ook niet voor dat koor en orkest te veel gaan klinken naar de dirigent. Elke dirigent staat voor verschillende groepen. Dat zijn allemaal verschillende mensen met hun eigen ideeën en hun eigen gevoelens. Dus is het gewoon terecht dat de groep een aandeel in de creativiteit heeft."

Niet strak in de leer

"Ik heb altijd veel gelezen, geluisterd en gesproken met specialisten, ook veel nagedacht over authentiek uitvoeren als in Bachs tijd, maar ook uitvoeringen van

De dirigent zweet peentjes

Helmuth Rilling en anderen beluisterd en gewoon gedacht 'Het moet mooi zijn. Er moet gevoel in zitten'. Ik heb de authenticiteit altijd gebruikt om de structuur helder te krijgen, maar ik wilde niet zo strak in de leer worden dat het voor mij alleen maar een musicologisch historisch stuk werd. Ik heb altijd een balans gezocht tussen wat ik gewoon lekker vond en wat ik volgens het boekje zou moeten doen.

Het heette in die tijd nog Bachcantatediensten maar het was geen dienst. Het had een oecumenisch karakter, maar dan in brede kerkelijke, of beter nog: in humanistische zin. Er is een uitleg van de cantate en wij zingen samen en hoe je dat nou voelt – of jij er nu muzikaal of religieus in meegaat – dat is up to you."

Altijd kwaliteit

"Wat waren er veel hoogtepunten! Elke cantate had steeds weer een mooie aria of

een fantastisch koorstuk. Ik kan mij herinneren dat wij vaak extra stukken toevoegden, een deel uit het Magnificat of een orkestwerk. Soms draaiden we de opstelling in de kerk om en gingen met het grote orgel aan de slag.

Soms draaiden we de opstelling in de kerk om en gingen met het grote orgel aan de slag

Ik vond het allemaal best spannend. We kozen met een comité de tien cantates voor het nieuwe jaar uit met een evenwichtige verdeling. Niet te veel trompetten, een goede verdeling van solo's en genoeg koor. Er zaten vaak wat moeilijkere cantates bij. Dan kwam de repetitie en dan zaten wij ineens met dertig

koorleden in plaats van de ruim zestig die je verwacht had. Dat was dan eventjes zweten en zoeken naar een oplossing. Ik vind ondanks alles dat het nooit onder een minimale kwaliteit kwam, of er nou een beter koor was of niet, betere solisten of niet, het had altijd kwaliteit en er was altijd een goede sfeer."

Twee maanden na zijn afscheid volgde Johan Rooze zijn bruid naar Korea. Maar af en toe komt hij terug om bijvoorbeeld het Dudok Ensemble of het RUSKO te dirigeren. Iemand vroeg hem laatst of hij niet eens de Mattheus met Duitse barokprofessionals wilde doen. Johan antwoordde: "Nee, ik wil het gewoon met vrienden doen."

En zo herinnert hij zich ook de tijd bij de BCU. 🎵

Kledingvoorschriften zijn er niet

Thuis

Muziek. Mijn moeder zong vroeger uren lang kinderliedjes. Er waren mooie cd's met muziek van componisten die ik me niet kan herinneren. En later werden dat mijn eigen cd's. The Cure, Rammstein, Phil Ochs, Greenday, Ayreon. Van barok, via folk en ska tot symfonische rock en metal: ik vind het allemaal mooi. En ik keer steeds terug naar de muziek van Bach. Waarom?

Ik luister niet vaak naar muziek. Muziek blijft nooit op de achtergrond, waardoor het onmogelijk is om me ook nog op iets anders te concentreren. Na een dag op school, waarin ik met een hoop leuke en luidruchtige pubers heb geprobeerd die lastige natuurkunde beter te begrijpen, heb ik meer behoefte aan stilte dan aan nog meer geluid. Wanneer ik wel naar muziek luister, is dat vaak een tijd lang hetzelfde. Ik leer de muziek dan kennen, haar gelaagdheid, ze kruipt in mijn lijf en wordt levend.

De keuze wordt meestal ingegeven door wat ik aan het instuderen ben. Het luisteren ondersteunt het studie- en repetitieproces. Toen ik bij een nieuwe vioolleraar les kreeg, moest ik mijn huiswerkschrift laten zien. Wat daarin stond, was niet naar tevredenheid: voortaan zou ik meer verschillende stukken tegelijk moeten studeren. Want, zo zei hij, voor elke stemming heb je een geschikt liedje nodig. En zo kwamen

Beethoven, Brahms, Strawinsky, Correlli en Prokofieff op mijn pad.

Mijn reis langs al deze muziek brengt me steeds vanuit een nieuw perspectief op dezelfde plek terug: bij Bach. De sarabande uit de tweede partita voor viool is de beste muziek om te spelen om mijn enthousiasme de wereld in te slingeren, om mijn woede te beteugelen of mijn pijn te verdragen. Muziek die alle laagjes afpelt als ik haar speel. Daarna is het niet altijd goed, maar wel altijd beter.

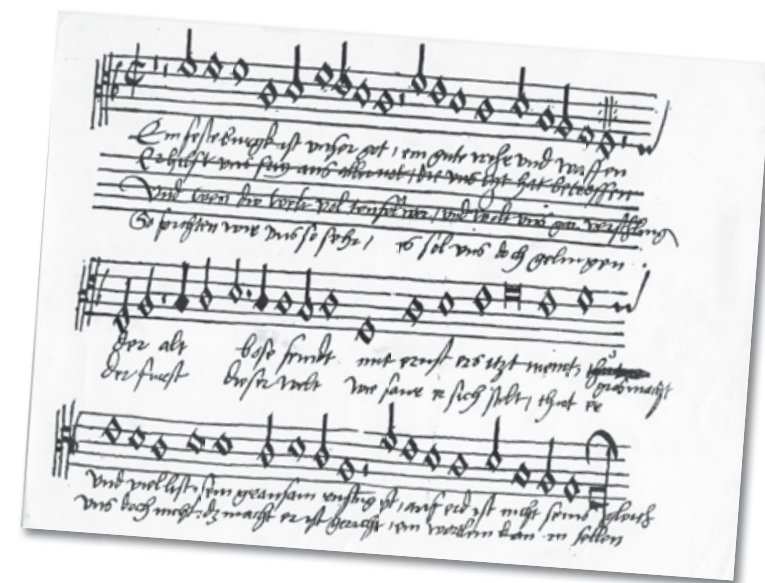
Daarin ligt voor mij de sleutel voor het antwoord op de vraag, waarom Bach? Waar ik ook vandaan kom, hoe de dag of de week ook is geweest, onafhankelijk van de stemming waarmee ik naar de cantate kom: ik ga met nieuwe energie weer naar buiten. Deze muziek samen zingen, spelen en beluisteren, de handschoenen past telkens weer. En daarom deze geleende woorden: ik kom maar elke keer, ik weet niet precies waarom, maar ik merk dat de muziek goed is voor mijn ziel.

Floor Kamphorst

De Thomaskirche in Leipzig met het standbeeld van Johann Sebastian Bach.

Emanuel Overbeeke

Cantate 80: Ein feste Burg ist unser Gott

Van 18 t/m 23 oktober gaan de Bachcantates Utrecht op studiereis! Een reis die ons zal voeren naar Leipzig, de stad waar Bach in 1723 naartoe verhuisde. We zullen er optreden in de Thomaskirche, de kerk waar hij cantor was, met zijn 80e cantate, gebaseerd op het bekende koraal met de beginregel 'Ein feste Burg ist unser Gott'. Tekst en muziek zijn geschreven door Martin Luther als een parafrase van de oud-testamentische psalm 46. Sinds de publicatie in 1821 is deze cantate één van Bachs populairste. Maar waarom? Wat is er zo bijzonder aan dit muziekstuk? Musicoloog Emanuel Overbeeke vertelt.

De cantate die we nu kennen als cantate BWV 80 dateert uit 1735 en is gebaseerd op de reformatiecantate uit 1715 BWV 80a 'Alles was von Gott geboren'. Die oude versie is verloren gegaan, van de cantate bestaat het manuscript alleen in andermans handschrift.

De cantate is bestemd voor de Reformatiedag, de dag waarop Lutheranen herdenken dat Luther zijn 95 stellingen presenteerde. Luther veranderde daarnaast melodieën uit de katholieke eredienst en schreef enkele nieuwe, zoals de melodie op 'Ein feste Burg'.

ist unser Gott'. Op deze koraalmelodie baseerde Bach zijn 80e cantate. Daarmee behoort deze cantate tot de zogeheten koraalcantates (zie kader onderaan) waarvan Bach er in Leipzig vele zou schrijven. In het laatste deel van cantate 80 plaatste hij de Luthermelodie zeer opzichtig in een koraal, in andere delen ging hij er anders mee om. Verder heeft de cantate een opbouw als vele andere: hij begint met een openingskoor, eindigt met een koraal met daartussen een afwisseling van recitatieven en aria's.

*Een vaste burcht is onze God,
een toevlucht voor de Zijnen!
Al drukt het leed, al dreigt het lot,
Hij doet zijn hulp verschijnen!
De vijand rukt vast aan
met opgestoken vaan;
hij draagt zijn rusting nog
van gruwel en bedrog,
maar zal als kaf verdwijnen!*

Tot zover geen ongewoon verhaal. Maar Bach zou Bach niet zijn als hij niet op dat cantatestramien zou variëren. Zo is bijvoorbeeld het

vijfde deel (dus niet alleen het eerste en het laatste deel!) voor koor en orkest, wat ongebruikelijk is. Een andere variant doet zich voor in de recitatieven: ze beginnen als recitatieven maar gaan over in arioso's, een genre tussen recitatief en aria in. Wat verder opvalt in deze cantate zijn de twee aria's met een solo-instrument uit het orkest, in dit geval hobo en viool in het tweede en zevende deel. De cantate is aantrekkelijk voor zowel liefhebbers als kenners. Het openingskoor is een ongewoon lang en buitengewoon complex contrapuntisch hoogstandje.

De hele cantatetekst is een lofzang op de strijd, eindigend in een overwinning. Vernietiging van de vijand in Gods naam is het hoogste goed. Alleen het slotkoraal lijkt een meditatief moment na de strijd. Of de strijdlust in de tekst alleen spiritueel of ook aards bedoeld is, blijft een strijdpunt onder theologen en historici.

De cantate, die pas verscheen in 1821, dankt haar faam mede aan het feit dat de melodie van Luther in Duitsland een lijflied werd, eerst alleen van het Lutherse volksdeel. Daarna, in de tijd dat de Duitsers zich vanaf 1800 meer en meer nationalistisch begonnen op te stellen, werd het een symbool van de natie. 🎵

Koraalcantate

Koralen inspireerden Bach. In het tweede jaar dat hij in Leipzig woonde schreef hij zelfs elke week een nieuwe cantate die op een koraal gebaseerd was. Die cantates heten daarom koraalcantates en ze hebben een vaste vorm. In het openingskoor klinkt het eerste couplet van het koraal in lange noten door één van de stemmen (meestal de sopraan). De andere

stemmen en het orkest hebben vaak ook noten die gebaseerd zijn op de melodie van het koraal. De middelste delen van de cantate hebben teksten die nieuw geschreven zijn maar wel steeds het koraal als uitgangspunt hebben. Aan het eind van de cantate klinkt het koraal dan nog één keer in een simpele vierstemmige versie.

*Voor uw dierbare een mooie
uitvaart met aandacht voor
verdriet en persoonlijke wensen.*

Kom op zaterdag 6 mei naar de uitvaartinformatiemarkt in de Geertekerk. Vanaf 13.00 uur. Expositie (milieuvriendelijke) kisten en grafkunst, informatie over natuurbegraven, het levenstestament, bijzonder rouwvervoer, rouw en verliesbegeleiding, de groene uitvaart enz.

Hiske Alting & Pauline Res
Uitvaartbegeleiding in Utrecht
en omgeving

Geertekerkhof 3 • 3511 XB Utrecht
06 45 363 220 • altinguitvaarten.nl

DE LITERAIRE BOEKHANDEL

LIJNMARKT 17 3511 KE UTRECHT 030-2319853 LITERAIRE.BOEKHANDEL@PLANET.NL

LITERATUUR POEZIE JEUGDROMANS PRENTENBOEKEN TIJDSCHRIFTEN LUISTERBOEKEN

Een bijzondere boekhandel in de binnenstad van Utrecht. Hier vindt u het nieuwste op het gebied van de Nederlandse & vertaalde literatuur, biografieën, poëzie & jeugdliteratuur.

Naast onze gespecialiseerde collectie poëziebundels treft u bij ons ook een uitgebreide selectie van PLINT & Paperblanks.

KLASIEKE MUZIEK FILMS POSTERS KALENDERS ANSICHTKAARTEN NOTITIEBOEKEN

Voor aankoop van uw klassieke & moderne muziek op CD wordt u met deskundig advies terzijde gestaan door Emanuel Overbeeke, musicoloog & auteur van verschillende boeken over onder andere Debussy en Boulez.

Solistencoördinator Evert Jan Nagtegaal vertelt

Geen gember meer, maar salie, dat is zachter

Mailbericht: (Donderdag) Dag Evert Jan, Ik wil geen onrust zaaien, maar maak me wel wat zorgen. Vanaf maandag heb ik last van mijn keel. Vele liters gemberthee en honing en strepsils later is dat eigenlijk alleen maar erger geworden... zelf ging ik er steeds van uit dat het voor zondag wel over zou zijn, maar daar ben ik inmiddels niet meer zo zeker van. Ik hoest niet. Dat scheelt voor de stem wel. Ik kan er vanuit blijven gaan dat het over gaat. Maar als dat niet lukt, moeten jullie ook wat en wil je dat waarschijnlijk zo snel mogelijk weten.

Antwoord: Oef getormenteerde zanger R., wat vervelend voor je. Laten we morgenmiddag beslissen wat je gaat doen. Slapen, de genezing brengende slaap, zal je goed doen. Geen gember meer, maar salie, dat is zachter. En twee heiligen die je kracht geven. Blasius voor keelzaken en Pantaleon als dokter heilige. Pappen en nathouden! Ik hoor morgen van je.

Evert Jan

Ik ga toch maar even op internet zoeken waar en wanneer de betreffende cantate elders is uitgevoerd en traceer zodoende een mij bekende tenor die de aria onlangs nog zong. Ik stuur hem een mail en vraag of hij vrij is en eventueel de aria zou willen zingen, stand by dus. Hij zou kunnen en hij gaat ondertussen de aria even 'afstoffen'.

St. Blasius

Vrijdag om 11 uur belt tenor 1 met een heldere tenorale stem, en vertelt dat het slapen hem goed heeft gedaan en vooral het kijken naar Blasius. Hij kan gewoon zondag komen zingen. Ik bel tenor 2 en bedank hem hartelijk voor zijn 'in de wacht' staan.

Dat was weer even spannend. En die spanning heb ik steeds in de week voor een cantate tot zondag 15:45, het moment dat de solisten zich presenteren voor de repetitie met het orkest en de dirigent.

Gelukkig is een zieke solist een uitzondering in de vele jaren dat ik nu de solisten uitzoek voor de 10 cantates die de Bachcantates Utrecht (BCU) per jaar uitvoert. Ik heb in de loop der jaren een enorme 'solistenkaartenbak' gekregen maar ik zoek toch steeds naar aanvullingen. Ik krijg namen door van collegazangdozenten, volg de Bachagenda, ga naar examens op diverse conservatoria en, dat is ook mooi, er zijn solisten die zelf om een auditie vragen.

Ik krijg allereerst de muziek in handen en bekijk welke solisten er nodig zijn voor die cantate, vervolgens kijk ik naar de aard van de solopartij, is het een recitatief, een stevige aria of juist een tere. Dan ga ik bedenken

St. Pantoleon

welke solist erbij zou kunnen passen, stuur een mail of bel direct de solist.

Het komt voor dat ik direct een toezegging krijg, maar soms gaan er heel veel mails en telefoontjes aan vooraf. De solisten krijgen nauwelijks een gage. Helaas is daar niet genoeg geld voor. Het is wel eens voorgekomen dat een solist afzei omdat hem/haar een goed betaald concert was aangeboden, tja dan zijn wij de dupe. Ze mogen wel mee uit eten bij de Chinees en krijgen een prachtige fles wijn. Sommige solisten die ik benader komen daar niet (meer) voor.

Gelukkig zijn er nog veel zangers die van Bach houden, die de cantates mooi vinden, die de BCU een leuke club vinden met een prachtig orkest, een gedreven koor en een uiterst professionele dirigent. Vaak kan ik ze overhalen om toch vooral eens met ons te komen zingen. Heel af en toe is er wel eens een vergissing. Ik schat de aankomende solist te hoog in, of een solist acht zijn eigen kunnen te hoog. Dat is dan jammer, maar gelukkig blijken de cantates bij de BCU voor allen een heerlijk leer-podium en de volgende maand is er 'gewoon' weer een cantate. 🎵

50 jaar Bachcantates Utrecht

Heel Utrecht Bacht!

Een droom komt uit voor de Bachcantates Utrecht. Zaterdag 3 juni 2017 zal de geschiedenis ingaan als de 'Heel Utrecht Bacht!'-dag. De jubileum-commissie is druk bezig met het voorbereiden van het programma. Wat staat er zoal te gebeuren?

Malgosia Fiebig bijt het spits af vanuit de Domtoren, met Bach op het carillon lokt zij alle Utrechters naar het Domplein. Daar starten, in het Academieggebouw, tegelijkertijd verschillende workshops. Koorzangers, orkestspelers en solisten krijgen les en werken samen met professionele Bachliefhebbers. Dit alles onder leiding van leden van het Nederlands Kamerkoor, musici van de Nederlandse Bachvereniging, hoofdvakdocent Klassiek Zang Selma Harkink en vele anderen!

Tussen de muzikale bedrijven door is er ook ruimte voor gezelligheid, we hebben bijvoorbeeld een ludiek intermezzo ontworpen: de Zimmermann Quiz! Daarin nemen verschillende teams – de Bach-geraars, de Bach-anten, de Bach-elors en... jij? – het tegen

elkaar op in allerlei Bach-gerelateerde vragen en opdrachten.

De dag wordt besloten met een veelkleurig concert waarin we je allerlei onverwachte verschijningsvormen van Bachs muziek voorschotelen. Denk aan Bach in de bewerking van Leopold Stokowski door het UMA-kamerorkest o.l.v. Marco Bons en Bach in relatie tot zijn collega Zelenka door het Eemland Muziekproject o.l.v. Rob Meijer. Ook hoor je een verrassend twintigste-eeuws Bach-verjaarslied, presenteren Ingmar Heytze en Ralph Rousseau een literaire Bach en maak je kennis met de humoristische familie-Bach. Kortom: dit mag je niet missen!

Meer informatie en aanmelden kan via www.bachcantates-utrecht.nl 🎵

Speciaal voor het jubileum van de BCU maakte kunstenaar Sylé van Olst een nieuw portret van de grote componist. Sylé: "Mijn portretten zijn een poging om zowel de binnenwereld als de uiterlijke verschijning van de geportretteerden weer te geven. Hoewel ik door de beperkingen van de wetten van ruimte en tijd niet de kans had om Bach in levenden lijve te ontmoeten, heb ik - zoals zovelen van ons - kunnen genieten van een hele directe uiting van zijn ziel: zijn muziek. Dit portret is mijn interpretatie van Bach aan de hand van zijn werk. Op de achtergrond en op zijn schouder rust de Geertekerk, waar zijn geluid gehoord kan worden."

